

Список використаних джерел:

1. Мусяка В. Л. Окремі аспекти державно-правових рішень щодо окупованих районів Донбасу. *Національна безпека і оборона*. 2019. № 1–2. С. 168–172.
2. Тютюнник В. П., Горовенко В. К. Законодавство у сфері оборони України: стан, проблеми та шляхи реформування. *Наука і оборона*. 2018. № 1. С. 18–22.
3. Прохоренко М. М. Умови, що заважали ефективній відсічі збройній агресії Російської Федерації проти України (нормативно-правовий аспект). *Актуальні проблеми правового регулювання діяльності сектору безпеки і оборони: матеріали науково-практичного семінару (м. Київ, 30 жовтня 2019 р.)*. Київ, 2019. С. 163–168.

Ключові слова: Президент України, Верховний Головнокомандувач Збройних Сил України, Збройні Сили України.

Key words: President of Ukraine, Supreme Commander-in-Chief of the Armed Forces of Ukraine, Armed Forces of Ukraine.

ПАНАСЮК ВІТА МИКОЛАЇВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри конституційного права, кандидат юридичних наук*

РОЛЬ ЦЕНЗІВ У МЕХАНІЗМІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТА ЇХ СПІВВІДНОШЕННЯ З ДИСКРИМІНАЦІЄЮ

У теорії конституційного права та конституційному законодавстві поняттям ценз охоплюється набір різноманітних параметрів (кваліфікацій, обмежень, допусків тощо), які застосовуються, як при визначенні змісту суб'єктивних конституційних прав, так і в процесі їх реалізації відповідно до легальної та легітимної мети, суспільних потреб, доцільності та ефективності функціонування держави та суспільства.

Цензи як інструменти правового регулювання виконують декілька функцій: функцію обмеження зловживання громадянином правом (встановлення грошової застави для реалізації пасивного виборчого права), функцію «фільтра» для допуску до конкретного виду діяльності осіб, здатних її реалізовувати з урахуванням мети, суспільної значущості, роду та виду діяльності (наприклад, віковий ценз, дієздатність, наявність стажу), функцію охорони, яка реалізується через встановлення обмежень (репутаційні цензи, такі як відсутність судимості, бездоганна репутація, відсутність адміністративних стягнень). Виходячи з функцій, цензи умовно можна поділити на три групи: цензи-кваліфікації, цензи-обмеження, технічні або процедурні цензи [2, с. 49].

Безумовно, нормативне закріплення цензів завжди балансує між необхідними обмеженнями та дискримінацією. Як зазначає Конститу-

ційний Суд України у своєму рішенні «гарантована Конституцією України рівність усіх людей у їхніх правах і свободах означає конечність забезпечення їм рівних юридичних можливостей як матеріального, так і процесуального характеру для реалізації однакових за змістом та обсягом прав і свобод» [6]. Наявність великої кількості цензів різних видів, а особливо технічних (процедурних) цензів, якими переобтяжене чинне національне конституційне законодавство, їх конкуренція створює небезпеку перетворення цензу на норму, яка містить ознаки дискримінації або призводить до виникнення ситуацій в процесі їх застосування з ознаками дискримінації.

Перш за все слід зазначати, що встановлення різних цензів для реалізації пасивного виборчого права, а саме їх конкуренція призводить до виникнення ситуацій, коли проявляються ознаки дискримінації. Як приклад можна навести положення Виборчого кодексу та Закону «Про статус депутата Верховної Ради Автономної Республіки Крим», якими встановлено різні цензи-обмеження, а саме: для висунення кандидатури за Виборчим кодексом (ч. 2 ст. 193) «... не може бути обраний громадянин України, який має судимість за вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину, кримінального правопорушення проти виборчих прав громадян чи корупційного кримінального правопорушення, чи кримінального правопорушення проти основ національної безпеки України, передбаченого статтею 111¹ Кримінального кодексу України, якщо ця судимість не погашена або не знята в установленому законом порядку» [1], а частиною третьою статті першої Закону України «Про статус депутата Верховної Ради Автономної Республіки Крим» та частиною другою статті п'ятої Закону України «Про Верховну Раду Автономної Республіки» встановлено, що «Не може бути обраним до Верховної Ради Автономної Республіки Крим громадянин, який має судимість за вчинення умисного злочину, якщо ця судимість не погашена і не знята у встановленому законом порядку» [5; 3]. Деталізація цензу-обмеження у Виборчому кодексі звужує коло осіб, яких може бути висунуто у кандидати в депутати Верховної Ради Автономної Республіки Крим. Це є проявом саме непрямой дискримінації, оскільки за ознакою доброчесності для осіб при застосуванні норми Виборчого кодексу виникають менш сприятливі умови порівняно з особами при застосуванні норми вищезазначеного Закону України.

Окремо слід звернути увагу на групу технічних (процедурних) цензів, які спрямовані на впорядкування процедури реалізації суб'єктивних прав та реалізації владних повноважень. Технічні цензи не визначають характеристики суб'єкта, а покликані забезпечити реалізацію його прав. Для українського законодавства характерна наявність надмірної кількості технічних цензів, які не завжди в кінцевому рахунку сприяють виконанню функції впорядкування процесу реалізації суб'єктивних прав [2, с. 49]. Застосування окремих технічних (процедурних) цензів теж може призводити до прояву ознак дискримінації.

Беручи за орієнтир визначення, відповідно до Закону України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні», непрямой дискримінації можна виділити технічні цензи з ознаками дискримінації. Зокрема застосування такого технічного цензу як подання серед іншого заяви «про наявність (відсутність) заборгованості зі сплати аліментів на утримання дитини, сукупний розмір якої перевищує суму відповідних платежів за шість місяців з дня пред'явлення виконавчого документа до примусового виконання» (п. 8 ч. 1 ст. 155; п. 10 ч. 1 ст. 222 Виборчого кодексу) [1] призводить до виникнення ситуації, коли суб'єкти, які реалізують пасивне виборче право опиняються в неординарних умовах. По-перше, слід зазначити, що даний технічний ценз застосовується не до всіх кандидатів на виборні посади у представницьких органах. При однаково рівних цензах-кваліфікаціях та цензах-обмеженнях до кандидатів у депутати місцевих рад різних рівнів, як приклад обласних та сільських рад застосовуються різні технічні цензи. Доцільність та наявність «об'єктивно обґрунтованої мети, способи досягнення якої є належними та необхідними» [4] у застосуванні вимоги подання заяви про наявність (відсутність) заборгованості зі сплати аліментів для окремої групи кандидатів у депутати місцевих рад, враховуючи їх однаковий конституційно-правовий статус (в разі їх обрання), виконання однакових функцій викликає сумніви, але й на процес формування думки електорату та політичного іміджу це може справити суттєвий вплив.

Аналіз теорії та практики застосування цензів у конституційному праві дає підстави зробити висновок про необхідність фундаментальних досліджень не лише в контексті їх застосування у виборчому праві, а в конституційному праві загалом. Усунення дефектності цензів, а саме надмірність використання технічних цензів, відсутність чіткого визначення та юридичної сили цензу у випадках колізій між цензами, відсутність чіткого механізму реалізації цензів та мінімізація ризиків перетворення цензу на дискримінаційну норму можливе за умови здійснення теоретичних розвідок, правової систематизації, правової інформатизації та правового моніторингу.

Список використаних джерел:

1. Виборчий кодекс України: Закон України від 19.12.2019 № 396-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/396-20>.
2. Панасюк В. М. Цензи в конституційному праві. *Порівняльно-аналітичне право* : електронне наукове фахове видання юридичного факультету ДВНЗ «Ужгородський національний університет»: 47. 2019. № 3. С. 47–50.
3. Про Верховну Раду Автономної Республіки Крим. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/90/98-%D0%B2%D1%80>
4. Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні: Закон України від 06.09.2012 № 5207-VI: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/5207-17>

5. Про статус депутата Верховної Ради Автономної Республіки Крим: Закон України від 22.12.2006 № 533-V: URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/533-16>
6. Рішення Конституційного Суду України другий сенат у справі за конституційною скаргою Марго Поліни Олександрівни щодо відповідності Конституції України (конституційності) пункту 1 частини п'ятої, частини сьомої статті 454 Цивільного процесуального кодексу України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v002p710-22?find=1&text=дискримін#w1_1

Ключові слова: виборчий ценз, види виборчих цензів, технічні цензи, дискримінація, непряма дискримінація.

Key words: electoral qualification, types of electoral qualification, technical qualification, discrimination, indirect discrimination.

ВОЛКОВА ДАР'Я ЄВГЕНІВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри конституційного права, кандидат юридичних наук*

КОНСТИТУЦІЙНИЙ СТАТУС РЕЛІГІЙНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ: ПРОБЛЕМИ ДЕФІНІЦІЇ

В Україні ще до прийняття Конституції 1996 року існувало належне підґрунтя для розвитку аналізованого статусу у Законі України від 23 квітня 1991 року «Про свободу совісті та релігійні організації».

Одним з основних недоліків цього Закону дослідники називають те, що він майже не містить нормативних визначень, дефініцій.

У контексті дослідження поставленого у назві питання важливим є те, що цей Закон:

- не надає визначення поняття «релігійні організації», а лише наводить вичерпний перелік тих видів релігійних організацій, на які він розповсюджується (зокрема, у переліку зазначено про можливість утворити релігійну громаду з правами юридичної особи або без таких прав, про можливість цих громад об'єднуватися під спрямуванням управлінь і центрів тощо);

- не надає перелік елементів правового статусу релігійних організацій у цілому та конституційного статусу цих організацій зокрема.

Те, що у Законі України від 23 квітня 1991 року «Про свободу совісті та релігійні організації» немає визначення поняття «правий статус релігійних організацій», галузевих статусів, на наш погляд, є цілком логічним та надає підстави запропонувати розробити ці поняття в юридичній літературі. Особливо важливим, з огляду на зазначене на початку статті, є формулювання визначення поняття «конституційний статус релігійних організацій».